

роботи в електронних мережах і довіри до них – ці два фактори є найбільш важливими при організації послуг е-уряду. У зв'язку з цим міністри прийняли зобов'язання щодо посилення в межах Європи координації дій для забезпечення безпеки мереж, з гарантування безпечно-го доступу до послуг е-уряду і сприяння використанню електронного підпису [3].

У червні 2002 р. був запропонований План дій "е-Європа 2005" (затверджений на Севільському саміті), мета якого – створення інклюзивного суспільства. На відміну від Плану дій 2002 р. увага фокусується на ефективному використанні послуг Інтернет. У центрі плану дій – користувачі. На всіх рівнях і в усіх заходах акцентується е-охоплення (іншими словами, е-включення), включаючи е-доступність для людей з різними соціальними потребами. Е-охоплення означає те, що ключові послуги повинні бути доступні не лише через персональний комп'ютер, але також і через інтерактивне цифрове телебачення, третю генерацію мобільних телефонів і кабельних мереж. Новий план дій фокусується на використанні широкосмугових мереж у країнах ЄС та на безпеці мереж і інформації, е-уряді, е-навчанні, е-здоров'ї та е-бізнесі. Зусилля ініціативи е-Європи спрямовані не на створення нових інститутів чи законів, а на породження координації та спільних цілей для політичних дій, які вже мають місце в багатьох різноманітних контекстах.

Для того щоб впровадити в життя програму будівництва економіки, що базується на знаннях, план е-Європа

2002 концентрував свої дії на збільшенні кількості користувачів послуг Інтернет. Для того щоб отримати позитивні показники, необхідно підтримувати також економічний сектор. Саме на це спрямовані дії е-Європа 2005: стимулювати використання послуг, створити нові ринки, зменшити ціни на ІКТ та якомога більше підвищити продуктивність у всій економічній сфері.

1. *Hobley C. Just Numbers. Numbers On Internet Use, Electronic Commerce, IT And Related Figures For The European Community. – 2001. – January.* 2. *e-Europe – Impacts And Priorities. Communication to the Spring European Council in Stockholm. – 2001. – 3–24 March.* 3. *e-Government Applications: From Policy to Practice. – http://europa.eu.int/information_society/eeurope/egovconf/indexen.* 4. *Information Society Technologies: Content, Multimedia Tools and Markets. A multiannual Community programme to stimulate the development and use of European digital content on the global networks and to promote the linguistic diversity in the Information Society Work Programme 2001–2002. European Commission Directorate- General Information Society.* 5. *Internet and the public at large, Report by EOS Gallup Europe upon request of the European Commission. – 2003. – May / June.* 6. *Strengthening International Co-operation In The Global Information Society For An Early Analysis And Conclusions – Accelerating European Integration, Ministerial Conference. – Warsaw, 2000. – 11–12May.* 7. *Summary Report. Web-Based Survey on Electronic Public Services. Results of the first measurement, European Commission, DG Information Society. – 2001. – October.* 8. *Towards A Knowledge-Based Europe. The European Union And The Information Society. Manuscript for information brochure for the general public European Commission, Directorate General for Press and Communication. – 2002. – October.*

Надійшла до редколегії 25.11.05

А. Рубцов, студ.

ПРОБЛЕМА АРАБСЬКОЇ ЄДНОСТІ В СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЦІ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Розглянуто вплив геополітичних інтересів США на проблему арабської єдності в країнах Перської затоки.

In the article influencing geopolitical concerns of USA on a problem of Arabian unity in countries of the Persian Embayment is reviewed.

Останні події на Близькому Сході, війна в Іраку та повалення режиму С. Хусейна спричинили геополітичний землетрус і особливо позначилися на політичному, соціальному й культурному становищі країн регіону. США посилили свою присутність, намагаючись перетворитись на найвпливовішу силу в регіоні. Будь-які зіставлення сукупного потенціалу арабських або загалом країн Близького і Середнього Сходу із потенціалом США у військовій, економічній галузях стають недоречними. І тут має значення вже не стільки обсяг американського потенціалу, скільки методи його використання. США тепер відкидають будь-яку опозицію щодо своєї політики з боку регіональних держав. Підхід адміністрації Буша-молодшого до Близького Сходу відображає її загальний силовий підхід до світової політики, зміст якої полягає в тому, що світ – це небезпечне місце і Сполучені Штати повинні використовувати свою силу, навіть в односторонньому порядку, якщо це необхідно, щоб обмежити вплив негативних чинників і особистостей.

Але такий підхід не бере до уваги інтереси ні союзників, ні супротивників. На Близькому Сході також у США вбачають таку байдужість, через що підтримка Америки в арабському та мусульманському світі знижується.

Нині геополітичні зміни відбуваються відповідно до інтересів США. Проте ці зміни будуть відбиватися не тільки на геополітичній ситуації в регіоні, але й на соціально-політичних трансформаціях, зокрема на процесах демократизації в арабському світі.

Нова політика Вашингтона щодо арабських країн – докорінна перебудова внутрішньої структури регіону,

взаємовідносини між регіональними державами, їх роль і межі впливу на близькосхідні процеси. Так, Саудівська Аравія стоїть перед перспективою втрати своєї стратегічної й політико-економічної ролі як єдиного прозахідного виробника нафти, який здатний компенсувати зниження видобутку в інших країнах. Якщо Ірак буде перетворений на американський "заповідник", роль Саудівської Аравії як стратегічного партнера США зменшиться. Єгипет продовжуватиме, швидше за все, відігравати важливу практичну роль у регіоні, але його положення і відповідно здатність ефективно впливати на політику регіональних держав будуть обмеженими.

На фоні таких подій значення Ліги арабських держав знижується, а арабська єдність перебуває під загрозою. Склад країн, залучених до обговорення й вирішення регіональних проблем, визначається зовнішніми силами і не керується принципом належності країн до Ліги арабських держав. Зокрема, на конференції міністрів закордонних справ країн-сусідів Іраку, коли були присутні Туреччина й Іран, але не було ні Єгипту, ні інших держав Магрибу, свідченням занепокоєння Єгипту, Саудівської Аравії і Сирії невизначеною долею загально-арабських інститутів стала заява цих трьох держав, вироблена на зустрічі в серпні 2003 р., про "Посилення арабського співробітництва і Ліги арабських держав". Проте відцентрові тенденції в арабському світі зберігаються.

Про це свідчить і остання невдала спроба зібрати арабський саміт. Ліга арабських держав за два дні до відкриття саміту, призначеного на 29 березня 2004 р., оголосила про його "перенесення" на невизначений

термін. Причиною стали глибокі розбіжності в поглядах щодо всіх центральних питань, які виявилися під час переговорів міністрів закордонних справ. Це і реформаторські пропозиції Єгипту, Ємену, Катару, Йорданії, Саудівської Аравії й Тунісу, і проект реновації Ліги, і арабський план мирного врегулювання. Розбіжності засвідчили відсутність спільної стратегії арабських держав і неспроможність розробити єдине колективне уявлення про процес реформування. Схоже, арабський світ втрачає свій політичний зміст.

У лютому 2004 р. адміністрація Дж. Буша-молодшого оприлюднила "Велику близькосхідну ініціативу" ("Greater Middle East Initiative") – широку програму реформування Близького Сходу, яка передбачає впровадження вільних виборів і демократичних партій, емансипацію жінок і створення незалежних засобів масової інформації, розвиток системи шкільної освіти й розробку програми розвитку економіки та вступу арабських держав у Світову організацію торгівлі.

Арабські лідери підтримують саму необхідність реформ, але вважають, що вони повинні "виходити зсередини і проводитися в нашому ритмі, з урахуванням нашої соціальної й культурної специфіки". Єгипетський президент Х. Мубарак заявив в інтерв'ю "Le Figaro": "Модернізація регіону ніяким чином не може бути нав'язана йому ззовні". Крім того, в арабських соціумах живе стійке переконання, що США нав'язують арабам шлях, який вони не вважають своїм, і сучасна американська політика тільки посилює це переконання.

Не можна не враховувати й посилення ролі ідеологічного підґрунтя в зовнішньополітичній діяльності держав щодо консолідації мусульманських суспільств. Для ісламського світу релігія є системотворчим цивілізаційним компонентом, домінуючою формою суспільної свідомості, яка, швидше за все, буде і надалі існувати поряд або всупереч процесам регіональної інтеграції.

У даному разі релігія може стати або зняряддям тиску країн Затоки на своїх "стратегічних партнерів" – держави Півночі, або проявитися як внутрішня опозиція. На світовому рівні зберігається реальна можливість оперативного розгортання наступу ісламських фундаменталістів, адже в ісламському світі зберігається кілька "полігонів" (як Палестина, Афганістан, Судан та ін.), де угруповання ісламських бойовиків підтримуються в активному стані і отримують фінансові дотації від нафтових королів Перської затоки. Звичайно не йдеться про переможну війну, але психологічний ефект ісламістської атаки на Захід може бути відчутним, враховуючи одіозний імідж фундаменталістів, який глибоко і очевидно надовго укоренився в масовій свідомості західного суспільства.

На регіональному рівні релігія традиційно використовується для посилення впливу окремих держав. Особливі претензії має, звичайно, Саудівська Аравія. На правах батьківщини ісламу і охоронця мусульманських святинь, а також найбільшого в ісламському світі фінансового донора королівство претендує на лідерство і в ісламському світі, і в Перській затоці.

А на державному рівні країни Затоки ретельно контролюють діяльність власних релігійних діячів. Враховуючи високий ступінь релігійної свідомості і в Саудівській Аравії, де населення зберігає ваххабітські погляди, і в Ірані, де двадцятилітня політика ісламізації не пройшла безслідно для масової свідомості, релігійна форма опозиції є найбільш небезпечною. Отже, не виключено, що в разі надтисного зближення політичних еліт арабських країн із Заходом, можливе об'єднання радикальних релігійних угруповань, які повністю зберігають контроль

над ситуацією і можуть привести до загострення ситуації в регіоні.

У той же час проникнення західних транснаціональних корпорацій у регіон привнесли роз'єднувальні процеси в соціокультурному середовищі країн Близького Сходу. Відбувається процес, коли цінність земна бере верх над цінністю релігійною, ряд арабських держав, заохоченні членством в СОТ, контактами з європейськими державами, відкритістю ринків позитивно сприймають ринкові провила. Таким чином, відбуваються певні зміни в культурі держав, де більшість мусульман – це суніти, перейняття окремих західних цінностей і західноєвропейського способу життя.

Зовсім інша політика проводиться щодо держав, де ісламська релігія має суттєві радикальні ознаки. Категоричне несприйняття західних цінностей і як наслідок – посилення впливу релігії робить такі держави політично та економічно ізольованими від іншого світу, а з іншого боку, обмежує вплив США та ЄС на внутрішню ситуацію в країні.

Останні силові дії США в Іраку, ядерне питання Ірану, демократичні вибори парламенту в Палестинській автономії, а також намагання побудувати законодавчу гілку влади демократичним шляхом є проявом політики прискореної демократизації, яка зазнала невдачі. США фактично втратили контроль над країнами Близького Сходу, а так званий карикатурний скандал призвів до часткової політичної ізоляції країн ЄС, наслідком стало те, що питання іранської ядерної програми повисло в повітрі і нема ані позитивних, ані негативних тенденцій. Утворився певний вакуум, який нині намагається заповнити Росія.

Розуміння об'єктивності трансформацій, що відбуваються, змушує провідні держави регіону шукати адекватні шляхи до взаємодії. В економічній галузі на даний момент реструктуризація відбувається за "західним сценарієм" через лібералізацію. У той же час така політика є скоріше стратегією виживання, ніж добровільним кроком. Усвідомлюючи однакову небезпеку як опинитись поза глобалізаційними процесами (що для видобувачів вуглеводнів мало ймовірно), так і стати "потерпілою стороною" внаслідок його руйнівної дії (зокрема на культуру і традиційне середовище, що, без сумніву, викличе відповідний опір ісламського суспільства), політичні еліти Затоки зайняті пошуком "золотої середини", яка б дозволила їм зберегти максимум суверенітету у світових економічних і політичних відносинах.

Для цього, швидше за все, будуть використовуватись всі доступні можливості. Держави регіону гратимуть на зіткненні інтересів і суперництві між основними провідниками глобалізації – США, ЄС, Росія – за вплив на світові джерела енергоресурсів, де Перська затока фігурує як найбільша за обсягами видобутку і найпривабливіша за собівартістю. Не можна виключати і об'єднання ісламістських рухів для підсилення впливу арабських режимів в діалозі із Заходом.

Так чи інакше різниця у сприйнятті західних поглядів країн Близького Сходу призвела до цілої низки суперечностей у відносинах країн регіону, суперечності постійно лунають на саміті Ліги Арабських Держав, не даючи можливості лідерам держав узгодити конкретні спільні дії у тому чи іншому напрямі. І саме це є наслідком того, що поняття арабської єдності втрачає свою силу, прикладом може слугувати те, що далеко не в усіх арабських країнах відбуваються протести мусульман з приводу карикатурного скандалу.

Можна констатувати, що арабський світ стоїть перед потужним зовнішнім викликом, який торкається інтере-

сів і долі кожної арабської країни. І значною мірою від політичної мудрості й сміливості лідерів арабських держав залежить консолідація зусиль арабської нації перед обличчям нових викликів сучасності. Адже арабський світ має спільний цивілізаційний і культурний фундамент, що спричиняє схожу реакцію на проблеми сучасності, схожу логіку мислення й уявлення про зміст і мету розвитку. Але цим фактично й обмежується зміст арабської єдності. У реальній політиці арабські країни одноосібно шукають шляхи виходу з ситуації, що склалась, і мінімізації втрат. Пріоритетними залишаються державні інтереси, а ідея арабської єдності й ті позити-

ви, які вона може дати, використовуються виключно як тактичні засоби, а не як стратегічний напрям розвитку арабського світу.

1. Приходько О.В. Борьба с международным терроризмом: Россия, США и Европа // США: экономика, политика, идеология. – 2003. – № 5. – С. 4. 2. Пророченко Н.В. Проблемы эволюции арабской едності в контексті політики США на Близькому Сході: Зб. наук. пр. Дослідження світової політики – К., 2004. – Вип. 28. 3. Скороход Ю.С. Еволюція політики Росії на Близькому Сході // Актуальні пробл. міжнар. відносин. – 2002. – Вип. 31 (Ч. 1). 4. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века: Пер. с англ. – М., 2003. 5. Al-Jazzier. – 2004. – 20.01. 6/ The Star. – 2003. – 21.11. 7. Al-Ahram. – 2004. – 27.02.

Надійшла до редколегії 18.11.05

Ю. Зоріна, здобув.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В РЕКЛАМІ

Розглянуто окремі питання охорони та захисту авторського права в рекламі відповідно до законодавства США та держав-учасниць Європейського Союзу, а також перспективи їх розвитку та проблеми вдосконалення українського законодавства в цій сфері.

The article enlightens some notions of securing and protection of copyright and related rights according to legislation of the USA and states-members to the European Union and perspectives of development and problems of modernizing of the Ukrainian legislation in this sphere.

У рекламі значне місце відводиться об'єктам авторського права. Адже сценарій, сюжет, вислів у рекламі є літературними творами, вже не кажучи про музику, малюнки тощо.

У різний час питання використання об'єктів авторського права в рекламі вивчали: В. Ситцевий, І. Кириченко [10; 11], В. Усков [12], Г. Андросчук [1; 2], Р. Вайт [16], У. Лейн, Дж. Рассел [5] та ін. Проте з розвитком нових технологій невисвітленим в українському законодавстві та судовій практиці залишається питання так званих зовнішніх аспектів авторського права в рекламі, а саме врегулювання прав власників баз даних, які містять рекламу.

Об'єкти авторського права супроводжують рекламу з початку її створення. Можна виділити внутрішні і зовнішні аспекти використання об'єктів авторського права в рекламі. До внутрішнього аспекту використання авторського права в рекламі належать сценарій, сюжет, вислів як літературні твори, малюнки, фотографії, дизайн, музичні твори з текстом і без. Зовнішнім аспектом використання об'єктів авторського права в рекламі є технічний процес доступу до самої реклами. Серед різновидів останнього можна виділити дів-лінкінг, тобто "глибоке посилання". Нижче ми зупинимось більш детально на висвітленні окремих питань використання авторського права в рекламі, а саме питань прирахування Інтернет-сайтів, на яких міститься реклама, до об'єктів авторського права, страхування "рекламної шкоди" у сфері інтелектуальної власності тощо.

На сьогоднішній день в Інтернет-середовищі стосовно пошукових сайтів є доцільним виокремити кілька типів дій, що порушують авторські права законних власників. Веб-сайти є інтерактивними та мають певну глибину – з великою кількістю сторінок, пов'язаних разом, та екрани, що з'являються, які можуть мати вплив на відвідувача сайта та вказувати на відомості, що деталізують інформацію сайта. Зазначене можна назвати гіперпосиланням. У гіперпосиланнях повинні дотримуватися вимоги щодо етикетування (позначення) чи опису посилання; логічності, пов'язаності використання стилів гіперпосилання; розташування та помітності на Інтернет-сторінці та розкриття істотних умов на сторінці, що обирається за допомогою натискання ("click-through"). Така практика "глибокого посилання" ("deep linking") робить можливим для оглядача направитися безпосередньо до сторінки, що становить інтерес, тим

самим обходячи першу сторінку та рекламу, що міститься на першій сторінці.

Стосовно заборони практики дів-лінкінг немає єдиної політики. Так, у США було прийнято Окружним Судом Каліфорнії рішення щодо справи Тікетмастер проти Тікет.ком (Ticketmaster v. Tickets.com), а пізніше мовчазно підтвержене рішенням Суду Дев'ятої Округи у справі Келлі проти Арріба Софт (Kelly v. Arriba Soft), стосовно якого діяльність з дів-лінкінга не становить порушення авторського права, недобросовісної конкуренції.

В Європі ситуація є дещо іншою. В Європейському Союзі були запроваджені законодавчі положення, які недвозначно захищають бази даних. Якщо справи щодо "глибокого посилання" (дів-лінкінг) в США здійснюються на підставі порушення авторських прав чи недобросовісної конкуренції; права на бази відомостей надають європейським власникам збірки інформації більш сильне знаряддя, яким можна відвернути організаторів дів-лінкінга.

Права на бази даних в Європейському Союзі були закріплені в Директиві 96/9/ЕС. Серед цілей вищезазначеної Директиви можна виділити гармонізацію законодавств країн-членів ЄС стосовно саме баз даних, які захищаються в деяких країнах-членах ЄС законодавством про авторське право. У Директиві підтверджується захист авторського права, що існує в певних країнах-учасницях Європейського Союзу та запроваджене додаткове право *sui generis* для баз даних, що відповідають певним вимогам. Зокрема за Директивою база даних визначається як колекція самостійних робіт, відомостей чи інших матеріалів, зібраних систематичним чи методологічним шляхом та індивідуально доступних через електричні чи інші засоби. Право на базу даних, що існує незалежно від авторського права, дозволяє створювачу бази даних попередити витягування та/або реутилізацію всієї чи істотної частини бази даних за умови, що створювач зможе показати, що було здійснено суттєве інвестування в отримання, контроль, перевірку чи представлення наповнювань. В українському законодавстві закріплено положення стосовно того, що складові частини бази даних є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів [9]. Таким чином, відповідно до положень українського законодавства дії з доступу

© Ю. Зоріна, 2006